

АНАЛІЗ ПРИЧИН, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ ANALYSIS OF REASONS, INFLUENCING ON AVOIDING TAX PAYMENT

У статті розглянуто таке негативне явище, як ухилення від сплати податків, його сутність та основні ознаки. Проаналізовано податковий режим, у якому доводиться працювати підприємствам, та його види. Розглянуто податковий тиск на підприємство та його вплив на явища ухилення від сплати податків. Діяльність підприємств націлена на отримання найбільшого прибутку, тоді як повноцінна сплата податків зменшує його обсяг, саме тому керівники підприємств намагаються сплачувати менші суми обов'язкових платежів до державного бюджету країни, що призводить до збільшення рівня тіньової економіки та порушення економічної безпеки держави. Разом із формуванням, розвитком та реформуванням системи оподаткування з'явилися й різноманітні причини, якими керуються платники податків під час прийняття рішення щодо ухилення від оподаткування. Здебільшого причини ухилення від сплати податків виникають саме через існуючу соціально-економічну ситуацію в країні, тому автором розглянуто та класифіковано можливі причини ухилення від сплати податків.

Ключові слова: ухилення від сплати податків, ознаки ухилення від сплати податків, податковий режим, податковий тиск, причини ухилення від сплати податків.

В статті розглянуто таке негативне явище, як ухилення від сплати податків, його сутність та основні ознаки. Проаналізовано податковий режим, у якому доводиться працювати підприємствам, та його види. Розглянуто податковий тиск на підприємство та його вплив на явища ухилення від сплати податків. Діяльність підприємств націлена на отримання найбільшого прибутку, тоді як повноцінна сплата податків зменшує його обсяг, саме тому керівники підприємств намагаються сплачувати менші суми обов'язкових платежів до державного бюджету країни, що призводить до збільшення рівня тіньової економіки та порушення економічної безпеки держави. Разом із формуванням, розвитком та реформуванням системи оподаткування з'явилися й різноманітні причини, якими керуються платники податків під час прийняття рішення щодо ухилення від оподаткування. Здебільшого причини ухилення від сплати податків виникають саме через існуючу соціально-економічну ситуацію в країні, тому автором розглянуто та класифіковано можливі причини ухилення від сплати податків.

его сущность и основные признаки. Проанализирован налоговый режим, в котором приходится работать предприятиям, и его виды. Рассмотрены налоговое давление на предприятие и его влияние на явления уклонения от уплаты налогов. Деятельность предпринимателей нацелена на получение наибольшей прибыли, в то время как полноценная уплата налогов уменьшает ее объем, именно поэтому руководители предприятий пытаются уплачивать меньшие суммы обязательных платежей в государственный бюджет страны, что приводит к увеличению уровня теневой экономики и нарушению экономической безопасности государства. Вместе с формированием, развитием и реформированием системы налогообложения появлялись и разнообразные причины, которыми руководствуются налогоплательщики при принятии решения относительно уклонения от налогообложения. По большей части причины уклонения от уплаты налогов возникают именно из-за существующей социально-экономической ситуации в стране, поэтому автором рассмотрены и классифицированы возможные причины уклонения от уплаты налогов.

Ключевые слова: уклонение от уплаты налогов, признаки уклонения от уплаты налогов, налоговый режим, налоговое давление, причины уклонения от уплаты налогов.

УДК 336.228

Єніна А.О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри
митної справи та оподаткування
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

The article considers such a negative phenomenon as tax evasion, its essence and main features. The tax regime in which enterprises and its types have to work was also analyzed. The tax pressure on the enterprise and its influence on the phenomena of tax evasion are considered. The activity of entrepreneurs is aimed at obtaining the greatest profit, while full payment of taxes reduces its volume, which is why business leaders try to pay smaller amounts of mandatory payments to the state budget, which leads to an increase in the level of the shadow economy and violation of the state's economic security. At the macro level, this phenomenon leads to insufficient cash flow to the budgets of various levels and, as a result, insufficient funding of state expenditures aimed at the development of the social sphere. Thus, without sufficient funding from the state, such vital components of public life as: education of children of preschool age, compulsory secondary education, higher education, medicine, protection and protection of the rights, freedoms and legitimate interests of the individual, national security, culture, protection environment, support for low-income and disabled people and many others. The presence of tax evasion and the shadow economy harbors potential threats to the financial security of the country, the national economy, and has a negative effect on the system of resource allocation. Along with the formation, development and reform of the tax system, various reasons emerged that guide taxpayers when deciding on tax evasion. The lack of the necessary financial resources leads to the fact that enterprises in every possible way avoid paying taxes. This situation is closely related to the concept of "tax regime", i.e. on the one hand, it determines its essence, and on the other, it is the tax regime that influences the decision of the heads of enterprises regarding the payment of taxes. For the most part, the causes of tax evasion arise precisely because of the existing socio-economic situation in the country, because the author has considered and classified possible causes of tax evasion.

Key words: tax evasion, signs of tax evasion, tax regime, tax pressure, causes of tax evasion.

Постановка проблеми. Ухилення від сплати податків є серйозною проблемою для будь-якої держави, наслідки якої відображаються передусім на соціальній та економічній ситуації в країні. На макрорівні дане явище призводить до недостатнього надходження грошових коштів до бюджетів різних рівнів і, як наслідок, недостатнього фінансування витрат держави, спрямованих на розвиток соціальної сфери. Таким чином, без достатнього фінансування з боку держави залишаються такі життєво необхідні складники суспільного життя, як навчання дітей дошкільного віку, обов'язкова середня освіта, вища освіта, медицина, захист і охорона прав, свобод та законних інтересів особистості, національна безпека, культура, охорона довкілля, підтримка малозабезпечених верств

населення і людей із фізичними вадами та багато інших. Наявність ухилення від сплати податків і тіньової економіки таїть у собі потенційні загрози фінансовій безпеці країни, національній економіки, негативно впливає на систему розподілу ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема, пов'язана з моніторингом сплати податків, податковим навантаженням, ухиленням від сплати податків, займалися такі відомі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: Г. Агарков, М. Азаров, М. Аллінгам, О. Амоша, В. Білоус, А. Бланк, А. Бодюк, В. Вишневський, А. Воронкова, В. Геєць, В. Дедекаєв, О. Десятнюк, А. Єлисеєв, Т. Єфименко, А. Зрелов, Ю. Іванов, А. Крисоватий, М. Кучерявенко, Л. Липник, В. Мельник, П. Мельник, Т. Рева, А. Сандмо, А. Соколовська,

А. Скрипник, Д. Стігліц, А. Тарангул, О. Турчинов, Т. Юткіна та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз впливу податкового навантаження підприємства на прийняття рішення стосовно ухилення від сплати податків та виявлення різноманітності причин ухилення від сплати податків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податки – це потужний економічний інструмент, покликаний регулювати економіку країни у цілому і підприємства зокрема. Крім того, вони впливають на прийняття керівниками підприємств як поточних, так і стратегічних рішень, які ніколи не приймаються без урахування майбутніх податкових зобов'язань. Фахівці, що аналізують податкове законодавство і його поточні зміни, своєчасно та правильно обчислюють податкові зобов'язання, надають керівнику варіанти раціоналізації оподаткування. Таким чином, фахівцеві з оподаткування необхідно правильно вибрати варіанти податкового планування, беручи до уваги всі лазівки й відмінності законодавства, а керівнику прийняти ефективне рішення, здійснення якого не призведе до небажаних наслідків. Англійський суддя лорд Самнер у промові в 1928 р. сказав: «Ураховуючи ті відмінності, які встановлює законодавець в податкових правилах, негоже піддавати санкціям або моральному осуду тих, хто використовує ці відмінності з користю для себе» [9]. Аналізуючи чинне українське законодавство у сфері оподаткування, фахівці та керівники підприємств використовують усі його неточності на свою користь. При цьому не можна стверджувати, що вони не мають рації або ведуть нечесну гру. Метою керівника і власника будь-якого підприємства є отримання максимального прибутку, оскільки бажання отримати більшу вигоду лежить в основі підприємницької діяльності. Однак необхідно враховувати, що якщо основна мета підприємства – отримання прибутку, то всі операції повинні у своїй суті переслідувати цю мету, а її відсутність означає оскаржувані дії керівництва.

Таким чином, податкове планування на підприємстві має проводитися не як основна діяльність, пов'язана з мінімізацією платежів до бюджету, а як допоміжний етап на шляху до отримання максимального прибутку. Під податковим плануванням розуміється система заходів суб'єктів господарювання, спрямованих на максимальне використання можливостей чинного законодавства для законної оптимізації (раціоналізації) податкових платежів [6 с. 15]. Серйозною проблемою є динамічність і запутаність податкового законодавства, тому платникам податків дуже складно правильно трактувати законодавчі акти. Із цієї причини виникає проблема розмежування понять «уникнення податків» (tax avoidance) і «ухилення від оподаткування» (tax evasion). Д. Тихонов та Л. Липник відзначають, що ухилення від оподаткування практично екві-

валентне незаконному податковому плануванню, тоді як уникнення податків відповідає законному податковому плануванню [11, с. 73]. Г. Агарков під поняттям «ухилення від сплати податків» розуміє фінансово-економічні операції, які не мають ділової мети і спрямовані на отримання необґрунтованої податкової вигоди [1, с. 35]. В. Вишневський та А. Веткін увели поняття «відхід від сплати податків», в якому розглядають уникнення й ухилення від оподаткування [2, с. 62].

Однак і уникнення податків, і ухилення від оподаткування призводять до одних і тих самих наслідків для держави – зменшення фінансування діяльності законодавчої, судової та виконавчої гілок влади, допомоги знедоленим і підтримки малозабезпечених верств населення. Крім того, несплата податків призводить до проблем не лише в громадській сфері, а й в економічній: зростання корупції в країні, відтоку капіталу за кордон, нечесної конкуренції серед підприємств, які здійснюють свою діяльність в одній економічній сфері.

Виходячи з викладеного вище, під ухиленням від сплати податків можна розуміти навмисні дії платника податків, спрямовані на зменшення сум податкових зобов'язань до бюджетів та державних цільових фондів із використанням незаконних прийомів і методів податкової мінімізації, метою яких є отримання необлікованих додаткових грошових коштів для задоволення власних потреб, і такі дії завдають шкоди соціуму. Ухилення від сплати податків характеризується такими ознаками:

- навмисні активні або пасивні дії (бездіяльність);
- дії, спрямовані на зменшення податкових зобов'язань;
- незаконні прийоми і методи зменшення податкових платежів;
- дії, які призводять до ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів значних сум грошових коштів;
- метою дій є отримання необлікованих грошових коштів для власної вигоди;
- дії завдають шкоди соціально-економічному розвитку країни.

Необхідно відзначити, що умисел платника податків, навмисність його дій мають передумови і з'являються через те, що фізичні та юридичні особи сприймають податки як частину доходу (прибутку), який вилучається, тоді як його можна було б обміняти на певні індивідуальні блага або на розвиток бізнесу. В умовах занепаду національної економіки і розвитку світової кризи суспільство сприймає людину, яка ухиляється від сплати податків, не як злочинця, а як талановитого підприємця.

Відсутність необхідних фінансових ресурсів призводить до того, що підприємства всіляко уникають сплати податків. Такий стан тісно пов'язаний із поняттям «податковий режим», тобто, з одного

боку, визначає його сутність, а з іншого – саме податковий режим впливає на рішення керівників підприємств щодо сплати податків. Сутністю податкового режиму є те, що саме він як сукупність норм і правил оподаткування створює умови для ведення або легальної економічної діяльності, або відходу підприємств у податкову «тінь». Під податковим режимом розуміється порядок правового регулювання податкових відносин, зумовлений предметом і методом податкового права, що виражається в певному взаємозв'язку економіко-правових засобів і створює конкретне відношення платників податків до існуючої системи оподаткування, порядку сплати податків, їх розміру. Соціально-економічними ознаками податкового режиму є такі:

- має нормативно-правове закріплення;
- являє собою порядок правового регулювання, який складається з юридичних засобів і характеризується їх взаємозв'язком;
- певним чином регламентує податкові відносини;
- створює конкретний рівень задоволення інтересів суб'єктів податкового права у сфері ведення економічної діяльності на тій чи іншій географічній території.

Кожен податковий режим може мати такі характеристики:

- види діяльності, для яких цей податковий режим призначений (або види діяльності, для яких виключається його застосування);
- умови обов'язкового або альтернативного застосування;
- критерії, які описують призначення даного податкового режиму і обмеження щодо його здійснення;
- склад обов'язкових платежів (податків, зборів, страхових внесків), які сплачуються в рамках кожного податкового режиму;
- «сумісність» даного податкового режиму з іншими в господарській діяльності підприємства, тобто можливість застосування декількох податкових режимів.

Що стосується сукупності податкових режимів, які функціонують або можуть функціонувати, то їх можна класифікувати так:

1) м'який – менше 10% податкового навантаження на валовий прибуток, існує в офшорах і забезпечує інтереси виробників, для нього характерне мінімальне податкове навантаження, він дає можливість активно розвиватися, отримувати надвисокий прибуток, але не сприяє наповнюваності бюджетів різних рівнів;

2) ліберальний – 10-20% податкового навантаження на валовий прибуток, існує в спеціальних економічних зонах, забезпечує мінімальний баланс інтересів між державою і підприємствами, характерне незначне податкове навантаження,

дає можливість активно розвиватися, отримувати високий прибуток і водночас забезпечує наповнюваність бюджетів різних рівнів;

3) економічно обґрунтований – 20-40% податкового навантаження на валовий прибуток, існує в стабільному ринковому середовищі, забезпечує баланс інтересів між виробниками і державою, характерне суттєве податкове навантаження, але при цьому він дає можливість підприємствам розвиватися, вести діяльність у рамках закону, отримувати достатній прибуток і водночас забезпечує наповнюваність бюджетів різних рівнів;

4) незбалансований – 40-80% податкового навантаження на валовий прибуток, існує в авторитарних, недемократичних, неринкових економіках, не забезпечує баланс інтересів між виробниками і державою, характерне високе податкове навантаження на підприємства, не дає можливості розвиватися, отримувати прибуток, змушує підприємства виходити за рамки законодавчого поля, і водночас такий режим не сприяє наповнюваності бюджетів різних рівнів;

5) критично незбалансований – понад 80% податкового навантаження на валовий прибуток, існує в кризових економіках, призводить до закриття підприємств, виводу фінансових активів за кордон, не забезпечує наповнюваність бюджетів різних рівнів [4, с. 123].

На основі наведеної класифікації доцільно ввести поняття «лояльність податкового режиму», яке виражає ступінь партнерських відносин суб'єктів господарювання та держави, прийняття існуючої податкової системи, коректне, лояльне ставлення до неї. Необхідно відзначити, що перші два види податкового режиму можна віднести до «лояльних», останні два – до «нелояльних», тобто таких, що не сприяють розвитку підприємства, ускладнюють його діяльність у фінансово-економічній сфері. Безумовно, саме економічно обґрунтований податковий режим може бути визначений як такий, що найбільш сприяє балансу інтересів держави і підприємств, оскільки, з одного боку, забезпечує наповнюваність бюджетів, а з іншого – дає можливість розвиватися суб'єктам господарювання.

Виходячи з викладеного вище, можна зробити висновок, що основним критерієм податкового режиму є податкове навантаження і його вплив на діяльність підприємства. Під податковим навантаженням розуміється узагальнена кількісна та якісна характеристика впливу обов'язкових платежів на фінансовий стан підприємств.

Слід виділити основні фінансово-економічні показники, на які податки мають найбільший вплив:

- прибуток, який безпосередньо змінюється під впливом податків;
- фінансові інвестиції, безпосередньо пов'язані з формуванням основних фондів. Інвестиційна

діяльність, як правило, здійснюється за рахунок прибутку, відповідно, цей показник безпосередньо пов'язаний із розмірами податків;

- власний капітал, який формується за рахунок прибутку підприємства і акціонерного капіталу. Дані види капіталу мають безпосереднє відношення до оподаткування;

- вартість основних фондів, які, з одного боку, оподатковуються в момент їх придбання, а з іншого – податкове навантаження впливає на можливість їх відтворення.

Виходячи з викладеного, впливає, що підприємці зацікавлені у сплаті найменших сум податків і зборів. Окрім впливу обов'язкових платежів на фінансово-економічні показники, існує ще низка причин, які спонукають платників податків до прийняття рішення в бік відходу від сплати податків (для уникнення або ухилення від оподаткування). Вчені [5; 7; 8] і фахівці з питань безпеки та правової охорони [10; 12] виділяють економічні, політичні, технічні, правові та морально-психологічні причини, що породжують дане явище. Однак, розглядаючи ухилення від сплати податків не тільки як загрозу фінансовій та економічній безпеці країни, а й як антисоціальне явище, слід виділити такі причини, що мають соціальне походження, й умовно розділити їх на дві групи: об'єктивні, не залежні від лояльності платника податків до існуючої податкової системи, а зумовлені зовнішнім середовищем, і суб'єктивні, які відображають ставлення платника податків до обов'язку сплачувати податки і збори. Суб'єктивні причини, своєю чергою, можна розділити на матеріальні й ідеологічні.

Об'єктивні причини:

- пов'язані з погіршенням фінансового стану бізнесу і населення, яке призводить до загального зниження рівня життя деяких груп соціуму нижче межі виживання. Це пов'язано з кризовими явищами економіки країни: занепадом виробництва, обміном грошової одиниці країни на іноземну валюту з метою її накопичення, вивезенням капіталу за межі країни. Збільшується кількість збиткових підприємств. Отже, фінансове становище платників податків часто є визначальним чинником скоєння податкових правопорушень. Якщо платник податків порівнює користь від ухилення з можливими наслідками і з матеріального погляду несплата податків себе виправдовує, то, швидше за все, він не буде їх сплачувати. До того ж чим вище ставка податку, тим сильніше бажання ухилитися від його сплати, тому що одержувана корисність значно збільшується;

- пов'язані з проведеною податковою політикою й особливостями податкової системи. Громадяни не в змозі контролювати всі витрати бюджету. Рівень потреб збільшується, а коштів на реалізацію певних планів і програм виявляється недостатньо, тому держава змушена збільшувати

рівень оподаткування. Результатом таких дій є збільшення податкового навантаження на бізнес і населення. Саме зайве податкове навантаження і виступає важливим чинником під час прийняття рішення щодо ухилення від сплати податків. Окрім того, збільшується кількість пілг, що надаються певним категоріям, наближеним до влади платникам. За рахунок несплачуваних ними податків зменшуються надходження до бюджетів, тому все навантаження перекладається на інших платників податків;

- пов'язані з регулюючою функцією податків, коли з їхньою допомогою держава проводить соціальну або економічну політику. Особи, незадоволені політичною ситуацією в країні, шляхом невиконання положень податкового законодавства демонструють певне протистояння пануючій владі. Рівень податкової дисципліни залежить від загальної політичної ситуації в країні. У періоди різкого загострення кризи державної влади відзначається різке зменшення збирання податків через масове невиконання платниками податків своїх обов'язків;

- пов'язані з недотриманням принципу справедливості під час побудови податкової системи. Тобто платники податків, що знаходяться в однаковому економічному становищі, не завжди сплачують однакові суми податків;

- пов'язані з лобіюванням інтересів певних груп платників податків. Якщо платники податків помічають і розуміють факт лобіювання владою інтересів окремих груп платників податків без видимих економічних і соціальних причин, у них виникає бажання захистити інтереси свої та своїх працівників, які залишилися без захисту лобістів. Такі платники вважають себе обділеними і вишуковують різні варіанти зменшення податкових виплат. Наприклад, йдуть тим самим шляхом, тобто кошти, накопичені шляхом ухилення від сплати податків, вкладають у лобіювання необхідних їм законів, рішень. Представники органів влади, які переслідують при цьому свої особисті цілі, приймають необхідні для лобістів закони або вносять певні зміни до чинних законів, тим самим узаконюючи деякі схеми ухилення від сплати податків і створюючи лазівки в законодавстві для уникнення податків;

- пов'язані з недостатньою захищеністю посадових осіб органів контролю під час виконання ними службових обов'язків. На жаль, порушники податкового законодавства намагаються впливати на працівників податкової служби під час проведення ними перевірок суб'єктів господарювання, прийняття рішень шляхом здійснення психологічного тиску, пропозиції матеріальної винагороди, залякування, фізичної розправи і т.д.

Суб'єктивні причини ідеологічного характеру:

- негативне ставлення до існуючої податкової системи. Нелояльна податкова система багато

в чому не стимулює виробників, а, навпаки, підштовхує до приховування прибутку. Платник податків не поважає систему, яка не поважає його як платника, не враховує його можливості зі сплати податків. Підприємці не довіряють владним структурам, вони не задоволені якістю послуг, що надаються державою, і не впевнені, що грошові кошти, що потрапляють до бюджету за рахунок сплати податків, використовуються за призначенням;

– низький рівень податкової культури населення. Податкова система держави ще молода, недостатньо розвинена, бракує кваліфікованих фахівців. Більшість платників податків сприймає податки тільки як вилучений у них дохід і не розуміють, з якою метою вони їх сплачують. Ця проблема може виникнути через брак або відсутність інформації, недостатню освіченість людей у сфері оподаткування, несприйняття податкової системи у цілому;

– відсутність моральної відповідальності за ухилення від сплати податків. Передусім це пов'язано з тим, що чинним законодавством передбачена тільки фінансова, адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення у сфері оподаткування. При цьому за несвоєчасну сплату податків або ведення господарської діяльності з незначними порушеннями передбачена тільки фінансова та адміністративна відповідальність. А нормами Кримінального кодексу України передбачено покарання саме за ухилення від сплати податків, що призвело до ненадходження до бюджету країни коштів, яке полягає у стягненні штрафних санкцій і в деяких випадках конфіскації майна і заборони займати певні посади. Однак у жодному законодавчому акті не передбачено моральної відповідальності за вчинення такого злочину у сфері господарської діяльності, що завдає шкоди соціуму, як ухилення від сплати податків;

– несприйняття платниками податків законодавства у сфері оподаткування. Це зумовлено тим, що податкові органи асоціюються у платників податків із ворогами, які вилучають частину їхнього прибутку. Вирішенням цієї проблеми було б створення позитивного іміджу податкових органів серед платників податків за допомогою засобів масової інформації.

Суб'єктивні причини матеріального характеру:

– корислива мотивація грає не останню роль у порушенні податкового законодавства. Однак не всі такі дії мають особисту мотивацію. Кошти, приховані від оподаткування, досить часто використовуються на розвиток бізнесу, нестандартне вирішення проблемних ситуацій (хабар), виплату заробітної плати, премій сумлінним працівникам, допомогу співробітникам, що потрапили в скрутне становище, і т.д.;

– корисливі цілі особистості. Платник податків має тільки свої корисливі цілі, отримання вигоди

для задоволення особистих потреб. Особистість податкового злочинця відрізняється низкою особливостей, наприклад високим рівнем освіти, активністю та ініціативністю у вирішенні низки питань, кмітливостю, стресостійкістю. Крім того, даній особистості притаманна девіантна поведінка, яка проявляється у відхиленні від універсальних правових принципів, визначає неможливість або небажання існувати в системі загальноприйнятих цінностей. Такий платник податків орієнтується тільки на себе, демонструє неповагу до соціальних, суспільних, правових, моральних, політичних, етичних норм, які створені не для себе самих [3].

Висновки з проведеного дослідження.

На жаль, платники податків, які приймають рішення про ухилення від сплати податків, не замислюються про наслідки таких дій. Хоча, в першу чергу, негативні явища, породжені цим явищем, впливають саме на платників та членів їхніх сімей. Несплата громадянами і підприємствами податків і зборів порушує стійкість бюджетної політики, обмежує можливість фінансування соціальних програм. Через ухилення від сплати податків відбувається злиття нових економічних структур із кримінальною діяльністю, зростає злочинність, тому що значна частина прихованих від оподаткування коштів знаходять своє місце в кримінальному, «чорному» секторі економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК :

1. Агарков Г.А. Противодействие налоговой системы теневой экономической деятельности / под. ред. А.И. Татарикина. Екатеринбург : Институт экономики Уро РАН, 2007. 278 с.
2. Вишневський В.П. Методологічні основи вдосконалення оподаткування підприємств : автореф. дис. ... доктора екон. наук : 08.06.01. Донецьк, 1998. 34 с.
3. Девіантна поведінка як основа юридичної відповідальності. *Кібер Ленінка* : веб-сайт. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/deviantna-povedinka-yak-osnova-yuridichnoyi-vidpovidalnosti> (дата звернення: 27.05.2019).
4. Економічні проблеми чорної металургії України : монографія / С.С. Аптекар та ін. ; за заг. ред. О.І. Амоші. Донецьк, 2005. 383 с.
5. Жестков С.В. Правовые основы налогового планирования. Москва, 2002. 141 с.
6. Иванов Ю.Б., Карпова В.В., Карпов Л.Н. Налоговое планирование: принципы, методы, инструменты : монография. Харків : ІНЖЕК, 2006. 272 с.
7. Иванов Ю.Б., Крисоватий А.І., Кізіма А.Я. Податковий менеджмент. Київ : Знання, 2008. 525 с.
8. Иванов Ю.Б., Крисоватий А.І., Десятнюк О.М. Податкова система. Київ : Атіка, 2006. 920 с.
9. Мельник Д.Ю. Налоговый менеджмент. Москва : Финансы и статистика, 1999. 352 с.
10. Причини ухилення від сплати податків : веб-сайт. URL: http://www.rusnauka.com/4_SWMN_2010/Economics/58686.doc.htm (дата звернення: 21.05.2019).

11. Тихонов Д., Липник Л. Налоговое планирование и минимизация налоговых рисков. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2004. 253 с.

12. Український ресурс по безпеці : веб-сайт. URL: <http://kiev-security.org.ua/b/x232/ch8p1.shtml#2> (дата звернення: 15.05.2019).

REFERENCES:

1. Agarkov G.A. (2007) Protivodeystvie nalogovoy sistemy tenevoy ekonomicheskoy deyatel'nosti [Countering the tax system of shadow economic activity]. Ekaterinburg: Institut ekonomiki Uro RAN (in Russian).

2. Vyshnevs'kyj V.P. (1998) Metodologichni osnovy vdoskonalennja opodatkuwannja pidpryjemstv [Methodological bases for improvement of taxation of enterprises] (PhD Thesis), Donetsk (in Ukrainian).

3. Deviantna povedinka jak osnova jurydychnoji vidpovidalnosti [Deviant behavior as the basis of legal liability] Kiber Leninka : Availabel at: <https://cyberleninka.ru/article/n/deviantna-povedinka-yak-osnova-yuridichnoyi-vidpovidalnosti> (accessed 27 May 2019).

4. Amoshy A.Y. (2005) Ekonomichni problemy chornoji metalurhiji Ukrajinu: monoghrafija [Economic problems of ferrous metallurgy of Ukrainians: monograph], Donetsk (in Ukrainian).

5. Zhestkov S.V. (2002) Pravovyye osnovy nalogovogo planirovaniya [Legal basis of tax planning], Moskva (in Russian).

6. Ivanov Yu.B., Karpova V.V., Karpov L.N. (2006) Nalogovoe planirovanie: printsipy, metody, instrumentariy : monografiya [Tax planning: principles, methods, tools: monograph], Kharkiv (in Russian).

7. Ivanov YU.B., Krysovatty A.I., Kizyma A.Ya. (2008) Podatkovyy menedzhment [Tax management], Kiev (in Ukrainian).

8. Ivanov YU.B., Krysovatty A.I., Desyatnyuk O.M. (2006) Podatkova systema [The tax system], Kiev (in Ukrainian).

9. Mel'nyk D.YU. (1999) Nalohovyy menedzhment [Tax Management], Moscow (in Russian).

10. Prychyny ukhylennja vid splaty podatkiv [Reason for tax evasion] Availabel at: http://www.rusnauka.com/4_SWMN_2010/Economics/58686.doc.htm (accessed 21 May 2019).

11. Tikhonov D., Lipnik L. (2004) Nalogovoye planirovaniye i minimizatsiya nalogovykh riskov [Tax planning and minimization of tax risks], Moscow (in Russian).

12. Ukrayins'kyy resurs po bezpetsi [Ukrainian SecurityResource] Availabel at: <http://kiev-security.org.ua/b/x232/ch8p1.shtml#2> (accessed 15 May 2019).

Yenina Anastasiia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Customs Affairs and Taxation
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ANALYSIS OF REASONS, INFLUENCING ON AVOIDING TAX PAYMENT

The purpose of the article. Tax evasion is a serious problem for any state, the consequences of which affect, first of all, the social and economic situation in the country. At the macro level, this phenomenon leads to insufficient cash flow to the budgets of various levels and, as a result, insufficient funding of state expenditures aimed at the development of the social sphere. Thus, without sufficient funding from the state, such vital components of public life as: education of children of preschool age, compulsory secondary education, higher education, medicine, protection and protection of the rights, freedoms and legitimate interests of the individual, national security, culture, protection environment, support for low-income and disabled people and many others. The presence of tax evasion and the shadow economy harbors potential threats to the financial security of the country, the national economy, and has a negative effect on the system of resource allocation.

Methodology. The article analyzed tax evasion, the influence of the tax regime of an enterprise on the decision-making regarding tax evasion, and also classified the reasons for tax evasion.

Results. According to the analysis of the concept of tax evasion, the main signs of tax evasion have been derived, which emphasize the taxpayer's focus on obtaining additional unaccounted funds for satisfying their own needs or developing business and investing, and also focused on the intentional nature of this phenomenon. The analysis of the causes and evasion of tax evasion allowed us to generalize and systematize the classification of the causes, motives and factors influencing the decision-making by taxpayers to evade paying them. In the proposed classification, objective, independent of the taxpayer (economic and legal) and subjective, generated by the taxpayer's attitude to the existing tax system or the desire to enrich themselves (material and ideological) reasons are highlighted.

Practical implications. The definition of the "tax evasion" definition, unlike the existing ones, takes into account the orientation of taxpayers to receive additional unaccounted funds for their own needs, also focused on the intention of the act and punishment for such actions and noted that these actions harm society and economic security of the state on the one hand, and on the other - allow the company to invest the saved money in the development of industry, and helps management of tax payment monitoring. The classification of causes and factors that encourage taxpayers to make decisions on tax evasion, unlike those described earlier, are of social origin of an objective (economic and legal) nature, which do not depend on the attitude of the taxpayer to the obligation to pay them, and the subjective (ideological) and material) nature, highlighting the attitude of the payer to the obligation to pay and reflect the desire for material enrichment.

Value. Unfortunately, taxpayers who make decisions on tax evasion do not think about the consequences of such actions. Although, in the first place, the negative phenomena generated by this phenomenon are reflected in payers and members of their families. Non-payment by citizens and enterprises of taxes and fees violates the stability of the budget policy, limits the possibility of financing social programs. Due to tax evasion, a merger of new economic structures with criminal activity occurs, crime increases, because a significant part of the taxation of funds hidden in it finds its place in the criminal, "black" sector of the economy.